

М 11 844к7
Г33

ЛЕОНІД ТЕНДЮК

ВОГНИКИ В ОКЕАНІ

мл 844к7 2-3
Т33

ЛЕОНІД ТЕНДЮК

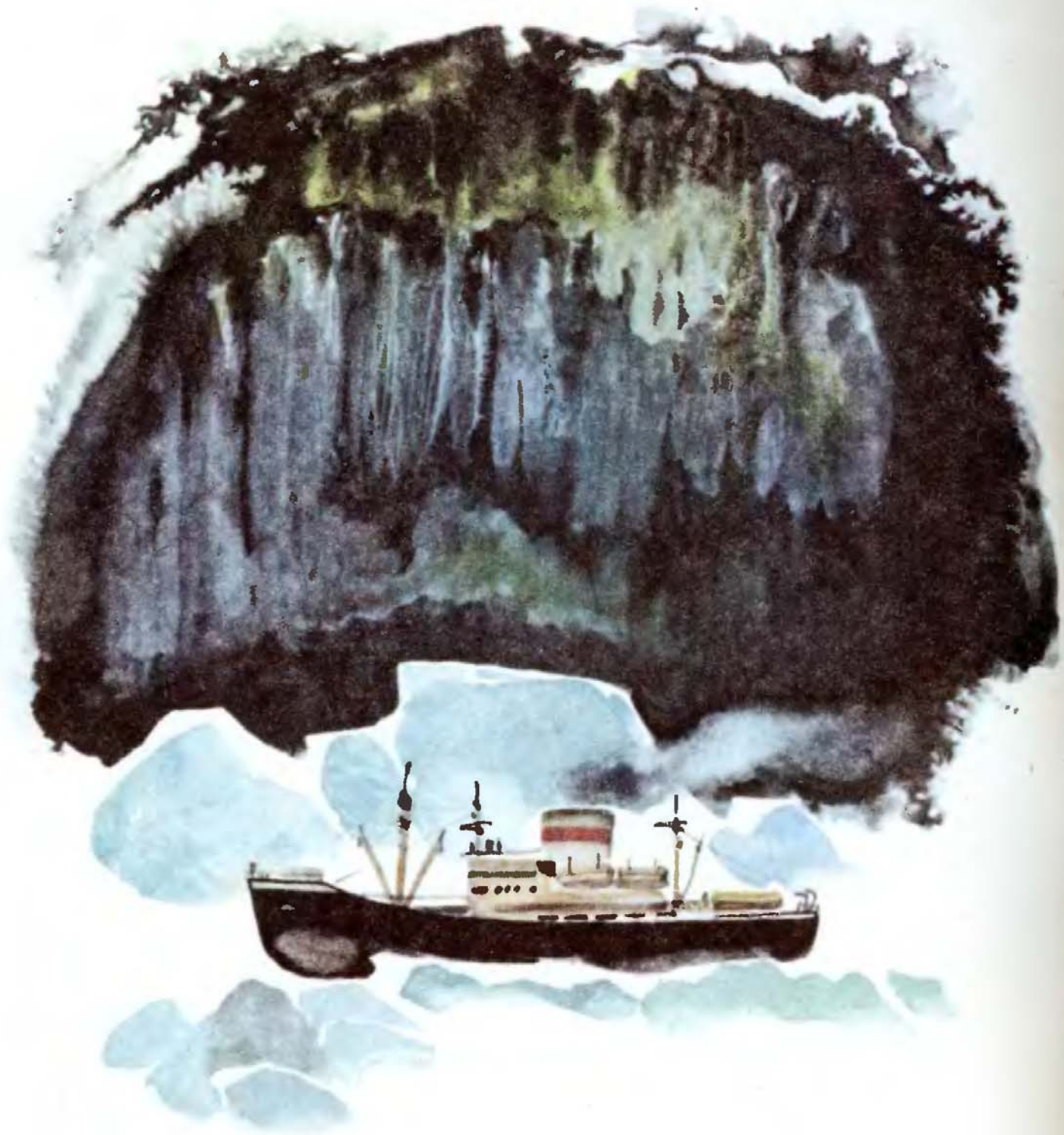
ВОГНИКИ В ОКЕАНІ

МОРСЬКІ ОПОВІДКИ

Бр-1/мл
08

Городская ЦБС
Д. Я. Д. Я. Я.
г. Запорожье

Коли я був малим — таким, як ви сьогодні, — матуся розповідала мені казку.

На світі є, казала вона, чарівне люстерко.

Той, хто в нього подивиться, побачить синє-синє море, дрімучі, буйнозелені ліси — усе, що забажається побачити!

— І я можу щось загадати? — спитав я маму.

— Можеш, — відповіла вона і додала: — А тільки люстерко, сину, тому відкриває таємницю, хто змалку беручий до роботи і ніколи не цурається праці.

Виріс я.

Збулася моя заповітна мрія — я став моряком.

До яких тільки країн не плавав! В Америці був і в Африці; в північному засніженому краю, де лютують суворі хурделиці, і під спекотним південним сонцем.

Недавно ми повернулися з далекого плавання.

Коли корабельний тесля Дерев'яний проводжав мене додому, то подарував мені на прощання невеличкий кораблик.

Дерев'яний — майстер на всі руки. Чого тільки він не вміє! Гачки, якими ловлять акул, робить; плете риболовецькі сіті; на палубі ставить гарні хатинки-намети, в яких ми, моряки, живемо під час тропічної спеки.

А ще він майструє всякі цяцьки — маленькі якірці, гармати. Ну і, звичайно, кораблики.

Вгорі, на щоглах, напнуті широкі вітрила. Як на справжньому кораблі, натягнуто тугі троси. Прислухаєшся — здається: вітер виспіває!

Та найдивовижніше те, як-то Дерев'яний у цей невеличкий кораблик зумів уставити ще менше люстерко!

Його синювата поверхня переливається барвисто й різнокольорово.

Десь там, у глибочині, коли заглянеш в люстерко, — ніби зеленіють дрімучі ліси і голубіє море.

— Візьми на згадку! — мовив старий тесля.

І ось тепер, у селі, де народився і куди приїхав відпочивати, глянув я у подароване мені люстерко — і побачив моря, океани. Пригоди згадались, які траплялися мені там.

Але краще самі про них послухайте.

ВЕДМЕЖАТА З КУРИЛЬСЬКОГО ОЗЕРА

Одного разу корабель наш переплив Тихий океан і підійшов до Камчатки.

Цей півострів лежить далеко на півночі. Якщо на нього глянути з літака, відразу й не втямиш: півострів то чи велетенський корабель занурився в піняві хвилі моря. Живуть там працюючі мисливці й рибалки, камчатські звіробі та оленярі.

З одного боку Камчатку омиває холодне Охотське море, з другого — Берінгове, а з третього — Тихий океан.

Не встигне буря відлютувати в одному морі, як уже починається в іншому. А там і океан, — дарма що Тихим зветься, — вирувати заходиться.

З усіх боків налітають вітри. А як зніметься ще й хурделиця, тоді на ногах устояти не можна!

Ось чому на Камчатці дерева низькорослі, приземкуваті, — неначе навмисне присіли до землі, шукаючи порятунку від штормів...

Є на Камчатці озеро, і зветься воно Курильське. На Камчатці взагалі багато озер. Але Курильське — особливе.

Вода в ньому чиста-пречиста: здається, можна зазирнути на самісіньке дно, розгледіти кожний камінець, якби це така глибина.

А яка глибина!

Хоч скільки дивися — дна не побачиш!

Не промацаєш його і найдовшою палицею — хіба що вірьовкою з каменем на кінці можна виміряти озерну глибочінь.

Береги поросли кедром — невеличкими деревцями, схожими на наш терен або глід.

Вони такі густі й поплутані, що навіть звірові важко пробратися. Рукате й чіпке гілля вперед не пускає ні на крок, хапає за поли, гострими кігтками боляче ранить тіло — не деревця, а справжнісінькі казкові ... ки, що звіку-роду вартують вхід до озера!

Та й гори-велетні підступають з усіх боків, до самого неба витягнувши снігові вершини.

Все ж і сюди люди проклали дорогу — на озері тепер немає колишньої тиші. Біля підніжжя гір тулиться кілька будиночків, до берега припнуті човни. Часто можна зустріти геологів, що шукають у горах корисні копалини. Рибалки сушать мокрі сіті. Заходять сюди відпочити мисливці й вулканологи — ті, хто вивчає грізні камчатські вулкани.

Взимку на Камчатці часто лютують хурделиці, їх звать пургою.

І хурделиці й тумани ніби навмисне не хочуть показувати людям цей півострів. Коли-не-коли прогляне з-за хмар, мов око сови, невмите і заспане сонечко. Решта днів дощі та негода.

Але й тут у кінці короткого камчатського літа буває ласкава пора.

Глянули б ви тоді на довколишні луки! Здається, чарівник розстелив свій барвистий килим. Дрібні-дрібні, завбільшки з ніготь, і величезні, як сонях, квіти. Вони навіть кольором схожі на сонях.

І жовті, й білі, й фіолетові — аж ряботить в очах! Гарні квіти, хоч, правда, не пахнуть, як наші, степові.

А там і ягоди доспеють — шиква, горобина, голубика.

У голубики ягоди — неначе нерозталі крижані бурульки. Кисло-солодкі на смак — точнісінько як у нас виноград.

Цим «виноградом» і люблять поласувати ведмеді.

Коли дозріває голубика, клишоногі кидають морське узбережжя й гирла рік, де всеньке літо ловили рибу, і перекочовують в міжгір'я.

Багато буває їх і біля Курильського озера. Плигають у воду з високої скелі, один одного оббризкують, лапами здіймають хвилі...

Наш корабель кинув якір в Петропавловську-Камчатському, звідси до Курильського озера довелося летіти.

Вертоліт, на якому ми летіли, покружлявши над горами, пішов на посадку.

Ось унизу, немов голубе люстерко, зблиснуло озеро: гори розступилися — і ми побачили всипаний різнокольоровими камінцями неширокий берег. А далі, аж до підніжжя гір, простяглися луки.

Поки пілот вибирав місце для посадки вертольота, я розглядав луки.

— Ведмеді! Ведмеді! — враз гукнув я до товариша і показав на розлогу галявину.

Неначе два волохаті клубочки, на траві горілиць лежало двоє ведмежат.

Як тільки вертоліт сів, ми побігли на галявину, де помітили ведмежат.

Розсунули кущі гіллястого кедрача, вийшли на узлісся.

Та де ж вони? Тільки трава витолочена і ягоди голубики прим'яті лапами.

Аж тут кущі заворушилися, і я побачив, як на мене з розлогого, хоч і невисокого дерева зиркали лукаві карі очиці. Ведмежа ніби кепкувало: ось, мовляв, яке я спритне — аж на дерево залізло. А ти — незграба, спробуй мене дістати!

І показало мені язика.

Витівок таких я ще не бачив — і розсміявся.

Мій товариш підійшов і зняв з дерева пустотливе звірятко.

Другого не було.

І я побіг до озера.

Ну, так і є: біля води сиділо друге ведмежа і дивилося в неї, немов у люстерко. Замурзана розчавленою голубикою мордочка, допитливі очиці, вологий темний носик.

Посиділо-посиділо й заходилося вмиватись. І лапками, і язиком. І раптом — ляп лапою по воді — холодні бризки захлюпали мене з ніг до голови. Ну, тепер утече!

Та воно й не думало тікати. Ще кілька разів хлюпнулося водою і покірно підійшло до мене.

Мишко і Машка — назвали ми своїх нових знайомих і вирішили забрати їх з озера в місто.

Тільки сіли в човен — переїхати на той бік, до вертольота, —
Мишко лапу на борт і шубовсть у воду.

Ледве спіймали втікача!

Зате сестричка його виявилася слухняною: всю дорогу, поки
ми пливли, сиділа тихо, зиркаючи на свого брата-бешкетника.

Привели ми ведмежат до хати мисливця.

Отоді-то з ними й почалась морока!

Вони гортали книги, бігали з кутка в куток. Зазирали в дзеркало. Правда, в люстерко більше дивилася Машка. Любила вона ще, як її фотографували. Ну, а Мишка більше цікавило, як ми розплутуємо сіті та лагодимо рушніці.

Настав час вирушати в дорогу. Вже й вертоліт завели. Та що таке? Мишко не хоче летіти. Пручається, рветься до озера.

Потім таки надумався і рішуче ступив на трап, що вів до кабіни.

«Дурних немає, — ніби казали його очі, — сестричці й цукерок більше перепадає, її й фотографують. Чим я гірший від неї?»

І Мишко невдоволено всівся у кабіні поруч з пілотом.

ПРО ТЕ, ЯК КАЛАНИ ВРЯТУВАЛИ ЧОВЕН

Між Тихим океаном і холодним Охотським морем, неначе довжелезна, напівзатонула гребля, витикаються з води гористі острови.

Вершини їх — кратери діючих вулканів — оповиті густим чорним димом і завжди куряться.

Звуться острови Курильськими.

Їх так багато, так далеко розтяглися вони серед океану, що швидкохідний корабель і той не встигне обійти їх з краю в край за кілька днів.

А про наш теплохід годі й казати — так повільно він пливе.

Ось уже майже місяць, як простуємо ми вповодж Курил.

На кожному острові запалюємо маяки. Зіпсовані лампи замінюємо новими. Перевозимо до них балони з ацетиленом. Ацетилен — це такий газ, для ламп, що в маяках.

Небезпечно плавати біля цих берегів! Підводні скелі, каміння.

Вузькими протоками, які розділяють острови, в Охотське море з океану линуть бурхливі течії.

Мов у трубу, дмуть тут рвучкі вітри. Лихо тому, хто вчасно не зверне і потрапить під їхнє широке крило!

Немов косою, розмахують вітри над щоглами; хвилі тягнуть корабель у водокруть або до гостролезих підводних скель.

І маяки, засвічені високо над морем, попереджують мореплавців про небезпеку.

Наш капітан — бувалий моряк. Помітивши в протоці високі хвилі, він наказав стерновому змінити курс і вести корабель в невеличку бухту, куди не долітав вітер.

Невдовзі ми підійшли туди, кинули якір за кілька миль від берега — неподалік від протоки, де скаженіли хвилі.

На воду спустили мотобот — човен, яким перевозять ацетиленові балони. Взяли рятувальні пояси, лампи-кліпавки. І попливли до берега.

Корабель наш, мов скеля, бовванів удалині. Схожі на пелюстки курильських лілей, висли над ним блідо-голубі хмарини. Край неба, де сходило сонце, вогнисто палав — здавалось, хтось розпалив багаття.

Довкола розляглося тихе плесо, куди не долітав вітер, а хвилі розбивалися об сусідні скелі.

З човна видно було береги, порослі високою травою.

Всюди валялися кам'яні брили, на яких, неначе сліди ніг велетня, чорніли довгасті заглибини. Каміння то покривалося водою, то раптом оголялося, підводячись з неї невиданими звірами.

Зараз ми вийдемо на довгожданий берег, — адже ніщо не заважало нашій плавбі! — засвіtimo згаслий маяк. Відпочинемо. Назбираємо смачної голубики, що встигла поспіти, — та й повернемось на судно.

Але чистоводдя раптом скінчилося. У човен наш щось глухо вдарило, з корми до носа турсонуло, і він бортом черпонує води.

Ще мить — і навкруг завирувало піняво. Течія підхопила мотобот, понесла його до небезпечної протоки.

Ми, п'ятеро матросів і здоровань-боцман, налягли на весла, силкувалися будь-що перебороти течію, звернути вбік, минути водокруть.

Потроху таки добилися свого! Човен звернув ліворуч і поплив між заростями морської капусти, куди не діставала бурюниста течія.

Але як тільки вгамувалися хвилі, мотобот звідусюди обступили густі водорості. Довжелезні, слизькі. в'юнкими гадюками плазували вони по воді.

Це був справжній полон!

Настирливі щупальці морської капусти липнули до борту, чіплялися за металевий ніс човна, намотувалися на гребний гвинт.

Обплутаний капустою, він зовсім перестав крутитися. Човен залишався на одному місці.

Що робити? Адже з берега ніхто допомоги не подасть — він безлюдний. Кораблеві теж сюди не підійти.

І ми, засукавши рукава, з крижаної води заходилися вибирати тих причепливих, слизьких зеленавих гадюк.

Та хіба їх виловиш! Знову й знову облутують вони човен.

І раптом боцман, підвівшись на весь свій двометровий зріст, голосно крикнув:

— Ми врятовані! Погляньте!

За якихось півтораєта метрів від нас, на вузькому чистоводді, з моря витикалися голови дивних звірів. Одна, дві, три... Ще і ще, всіх і не злічити.

Завбільшки з собаку, чорнолобі, товстошиї, звірята підводилися з води, пірнали, лягали горілиць.

Помітивши човен і людей на ньому, вони ще завзятіше узялися за свої витівки. Голова вниз, задні ноги — високо над водою. Гоп! — і стійка.

Потім, нагулявшись, попливли до берега. А за ними відкрилася чиста від капусти «стежка».

Ага, то ось де можна провести човна!

Звільнивши кінець кінцем гвинт, ми й собі попливли слідом. І скоро вибрались на чисте плесо. А звідти вже до острова зовсім недалечко.

— Калани, — мовив боцман, — цінні хутрянні звірі. Їх ще звуть морськими видрами. Колись їх

бездумно нищили необачні мисливці. Тепер полювання на каланів заборонено. Ну, а що звірі цінні,— боцман усміхнувся,— навіть дорогоцінні, ви зрозуміли й самі.

Він скочив у крижану воду, за довгу линву підтягнув човна, і всі ми зійшли на берег.

А наші рятівники-звірята весело бавилися поруч, за кормою...

І коли ми, засвітивши вогонь на маяку, поверталися до корабля, вони довго ще пливли за нами, кумедно махаючи короткими лапками.

ТЕРЕШКІВ ПЕСЕЦЬ

I

Коли шторм ущух і Тихий океан, нарешті, став тихим, капітан піднявся на місток.

Оглянув виднокіл — наказав:

— Ліво на борт! Курс дев'яносто градусів — до Командорів!

Черкнувши носом запінену хвилю, корабель наш повільно розвернувся і поплив до Командорських островів.

Вільні од нічної вахти, сиділи ми на палубі, розповідаючи різні морські пригоди.

Радист увімкнув гучномовці — і полилася пісня про море, що розкинулось широко, про матір, яка жде не діждеться сина.

Потім по радіо передавали точний час — у Москві була шоста година вечора... А тут — прямо перед нами! — виткнувшись із води, сходило вогнисте сонце.

Командорські острови — найвіддаленіші землі нашої Вітчизни (далі за ними — лише океан та чужий американський берег). Вони перші зустрічають новий день, і сонечко, мов прапор багрянний, через моря-океани передають на Велику землю, тобто туди, де живемо й ми.

За кілька годин корабель наш підійшов до острова Берінга — одного з Командорських островів. Кинули якір за гострошпилими скелями, неподалік від селища, в якому живуть алеутські звіроводи-мисливці. Своїми човнами вони й перевезли нас на берег.

Нелегко людям на такому острові! Навіть прудконогі олені зриваються в прірви з високих скель. Невпинні вітри. Круті хвилі зачлюпують берег, дістають до самого сільця. І — куди не глянь — всюди вода, бурхливий, гнівний океан.

— Не страшно тут? — запитав я хлопця-алеута, що допомагав нам розвантажувати човна.

— Ні, — розважливо сказав він. — Хвилі до будинків не завжди дістають.

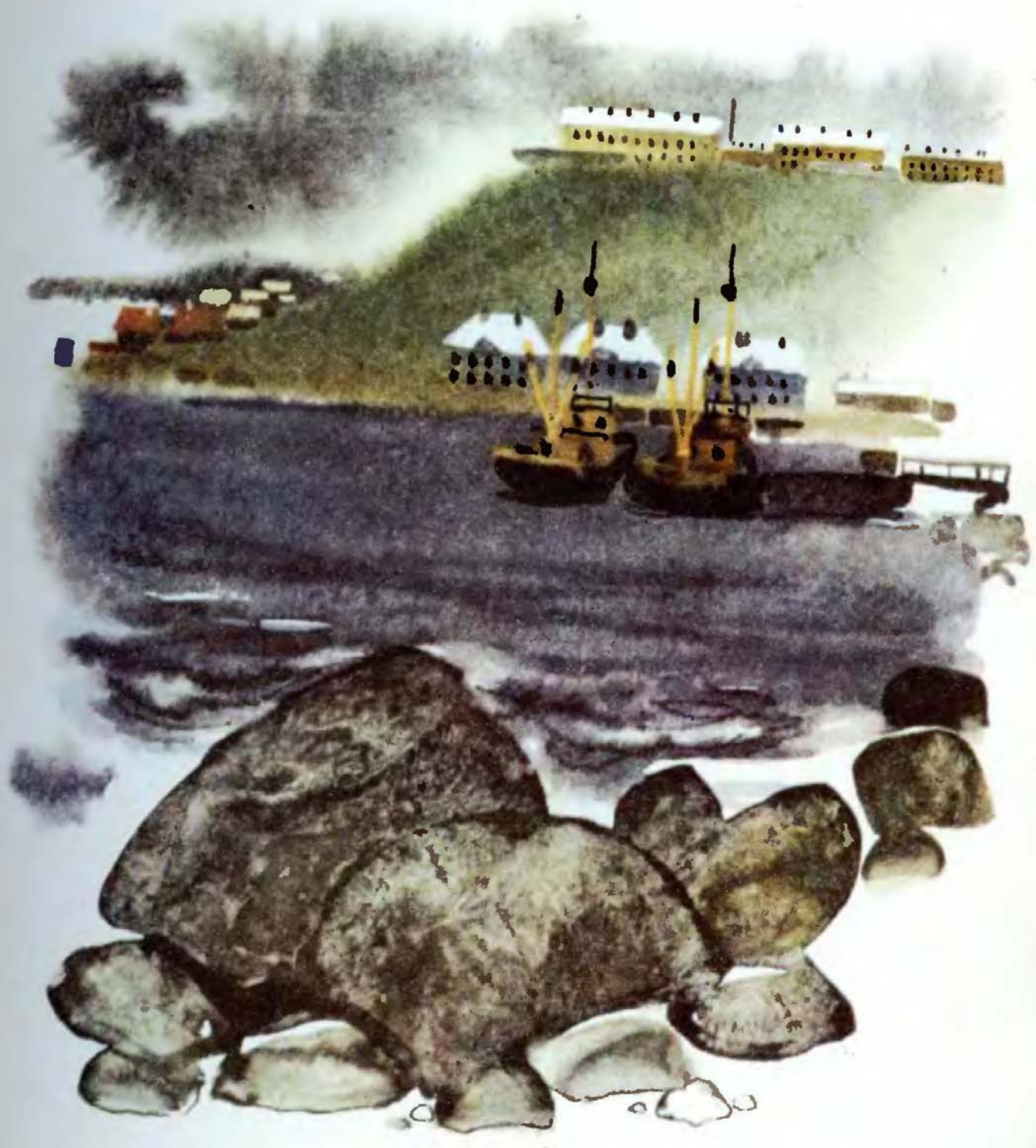
Біля його ніг лежало невеличке звіря. Лисиця не лисиця, та й на собаку не схоже!

— Що за дивина? — знову звернувся я до хлопця.

Він загадково усміхнувся. Потім промовив щось четвероногому другові, і той, мов кіт, спритно скочив йому на плече.

— Лежати!

Дивне звірятко коміром оповило хлопцеві шию. Примовкло, непорушне. Лише кінчик хвоста ворухився стиха, — нагадував, що «комір» живий.

Підійшов старий алеут — батько хлопця.

— Розкажи, Терешку, — наказав синові, — нехай моряки послухають, звідки у тебе це звіря!

II

На далекій півночі, серед засніженої тундри можна інколи зустріти невеличке, схоже трохи на лисицю, звіря.

Причаївшись за кущем низькорослого кедрача, воно довго підстерігає здобич — лінькуватих полярних куріпок, сірокрилих гусей і навіть лебедів, які під час перельоту до тропічних країн сідають перепочити на тутешні озера.

Або ще: взявши слід, полює на мишей-лемінгів чи то руйнує гнізда качок.

То — песець, хутро якого люди звать «м'яким золотом».

Воно справді коштовне! Пухнасте, міцне і надзвичайно гарне: блакитного чи сніжно-білого кольору.

Шиють з нього теплі шубки-кухлянки, коміри, шапки.

Безмежна тундра, поросла розкарякуватими чагарями, — рідна домівка волелюбного звіряти... Не один день блукають мисливці, поки натраплять на слід пєсця. До себе близько він не підпускає, в руки не дається, хоча іноді й наближається до самих осель — шукає харчу.

Отож даремні намагання його приручити, хіба що маленьким, та й то не білого, а голубого, піддатливішого.

III

Було це не так уже й давно — одного передвесняного, погожого дня, коли острів сповила короткочасна тиша.

Згорнувшись клубочком, як пес, солодко спав у міжгір'ї вітер.

І океан притих. Спросоння хлюпотів між скель, важко зітхав, ніби на плечі йому кинули важкучий тягар.

Хвилі їй справді були неначе свинцеві, — спроквола котилися з далечини, виблискуючи під холодним, підсліпуватим сонцем.

І мерехтів сніг — безмовна снігова пустеля, що розкинулася одразу ж за селищем.

Старий алеут узяв на полювання сина.

...Вони йшли піщаним узбережжям, над яким роїлися галасливі чайки. Потім звернули в глибину острова, до засніжених чагарників.

Ось уже їй куріпку підбито їй качку кам'янушку. Як раптом захурделило, завило! Починалася північна жорстока пурга. Вітер бив з такою силою, що не можна було встояти на ногах. Колючий сніг боляче сік по обличчю.

Мисливці зупинилися під кедром — переждали хурделицю.

За сусіднім кушем побачили вони розірвану самку-песця і четверо паляканих вцілілих малят.

Мисливці забрали знахідку і понесли в село.

Трьох звіряток віддали на радгоспну ферму, де вирощували песців. Ну, а найменшого, немічного малюка, Терешко залишив у себе.

Молока давав йому, хліба — звірятко нічого не їло!

Як бути?

Отоді хлопець і пішов по острові — шукати в людей кішку. Йому сказали, що лише вона може вигодувати песця.

Позичила Терешкові одна жінка кицьку — було в кицьки декілька маленьких, сліпооких кошенят. Заходилася годувати знайду кішка. Минав час. Знахабніло звіря! Жене кошенят від матері а чи від блюдця з молоком — наче тільки йому треба їсти.

Кошенята не любили з ним гратися. Крихітні вони, маленькі, а песець виріс нівроку... Як тільки почнуть бігати, він лапою боляче б'ється — так, як колись його била кішка.

Песець взагалі дечому навчився у своєї котячої матері. От хоч би й такому: вона, бувало, зубами переносить у куток кошенят. Песець теж став їх носити.

Не сподобалось це малятам,— надто гострі зуби у їхнього «братика»!

А коли вони граються в «малої купи», борюкаючись, хитрий песець завжди опиняється зверху. Нікому його не збороти і не перехитрувати!

А Терешка — полюбив! Коли підріс, за хлопцем по острові бігати почав. Собаки на нього гавкають. «Що воно за чудо-юдо таке?» — дивуються. А йому хоч би що — біжить за Терешком слідом.

Минуло літо, і зима минула — песець став зовсім ручний. Хлопець навчив його портфель невеличкий носити, куріпок з чагарників виганяти.

І все-таки песець не забуває, чийого він роду. Коли біжить повз ферму, де песці галасливі, завжди озивається на їхній голос.

ПОДОРОЖ У ПІДВОДНЕ ЦАРСТВО

I

Ми пливли в Індійському океані.

Коли на видноколі зачорніла невеличка, ледь помітна цятка, матрос Василенко, що вперше вирушив у далеке плавання, схвилювано закричав:

— Прямо по курсу — кит!

На його крик вибіг штурман.

Він узяв бінокль, оглянув далину, насмішкувато мовив до хлопця:

— Який же це кит! Звичайнісінький острів.

Усі, хто стояв на палубі, глянули в той бік: там справді, схожа на велетенського кита, лежала невідома нам земля.

Вона щохвилини ближчала... Ось уже й пальми гінко звелися вгору. Потім розгледіли зеленаву гущавину, піщані відкоси, берег.

Минаючи мілини, зайшли в затоку.

У воду вужем поповз довжелезний ланцюг. Якір ліг на дно.

— Ура! — закричали ми. — Нарешті приїхали.

Вічнозелений тропічний острів лежав як на долоні — увесь перед очима, за кілька кілометрів від якірної стоянки нашого корабля.

II

На воду спустили човен. Лише ним можна добратися до берега. Кораблеві ж не пройти — підводне каміння, скелі.

Ми взяли ласти, маски, рушниці для полювання на риб, скочили в човен і подалися до острова.

М'яко хлюпотіли хвилі, вабила до себе ясно-зелена, синювата глибочінь. Крізь воду проступали яскраво-рожеві, цитринові та жовті плями.

Перехилившись за борт, ми побачили, як плями ті мигочуть, немов істоти з барвисто розцяцькованими спинами.

То починалися коралові рифи. Крихкі корали не пускали нас далі. Підступали знизу, черкали об днище човна, кришилися, мов крига, коли скресає ставок.

І ми заякорили човен.

Наділи маски, ласти — та й скочили у воду.

Яка ж тепла! Неначе літепло. І прозора-прозора...

Було надвечір'я. Я виринув з води, продув трубку і набрав повітря в легені. Край неба, де мало заходити сонце, вогнисто палав. Високі золоті хмаринки схожі були на розгублене пір'я жар-птиці.

Перепочив трохи і знову під воду.

Перед очима постав казковий світ.

Між прямовисних підводних скель просвічувалися вузькі тунелі, на їхніх стінках кущилися коралові джунглі. Кожен корал — ніби чарівна гранітна квітка. То гілляста, а то мов капешок гриба, широка, або як розлогі оленячі роги.

Зелені, рожеві, фіолетові, коричневі, чимось схожі на барвисті лугові квіти. Над ними, немов метелики, пурхали зграйки смугастих рибок.

Не встиг я доторкнутися до коралової квітки, як вона відломилася і повільно стала опускатися на дно.

Сонце кинуло сніп проміння — і от враз спалахнуло підводне царство. Різнобарвно й мінливо!

На стрімких урвищах росли довгі водорості, морська трава...

Коли я доторкнувся до них ластами, вони гойднулися і кинули рухливі тіні на сусідні підводні скелі.

Крізь маску побачив я розкарякуватих крабів. Плюхнули каламуттю в очі і лякливо зарилися в пісок. Ніби в'юни, пропливли повз мене вугри.

А це що за страхіття? Очі витріщені, люті. Замість луски — довгі голки.

Ще хвилину тому риба була сплюснута, ніби її розчавили важким чоботом. Та раптом надулася, стала опукла, як м'яч.

Голки настовбурчилися.

Я згадав, що в тропічних морях водиться дуже отруйна риба-їжак.

Ото якраз вона й зустрілася!

Я пригвинтив гарпун до підводної рушниці, сховався за скелястий виступ і став очікувати здобич.

Ждати довелося недовго.

За кілька хвилин майнула тінь. Жаб'яча голова, видовжений тулуб.

Рибина витріщила банькуваті очі, люто зиркнула на мене і повільно попливла до печери.

«Не втечеш!» — вирішив я і кинувся за нею.

Натиснув на курок — тризубець, прив'язаний тоненькою линвою до рушниці, враз випурхнув і ... влучив у ціль!

Куди тій щуці чи сомові! Рибина, мов навіжена, — вертка і дужа, — тягла мене на глибину.

Я став попускати капронову нитку, та рибини не збороти!

Виринув, набрав повітря в груди.

— Егей! — крикнув до товариша, що плив недалечко.

— Чого тобі? — озвався він.

— Страхіття якесь! Мершій пливи сюди.

— Тепер не втече!

Товариш підплив. Пірнув до скелі, за якою сховалася загарпунена риба. І раптом — маска зсунулася на ший, рушницю випустив, виринув з води та як закричить:

— Мурена! Рятуйся!! Мурена — отруйна, хижа риба!
І ножом чиконув волосінь.

III

Починалося мілководдя, за ним — берег.

Хащі підступали до самої води. То були чіпкі, корчуваті, мов криві ноги павуків, чагарі, що зветься мангрові дерева.

Задушливо, парко, дарма що тільки-но вийшов з води.

Пустельно й тихо. Тут, видно, ніхто не живе...

Ступили кілька кроків — і, оторопілі, зупинилися. Широка галява, оголений, без кущів, пісок раптом почав... ворухитись.

Заворушився, захвилювався, немов живий.

— Що воно?! — злякалися ми.

Обережно пройшли ще трохи — хвилювання вляглося. Але не попереду, а поруч. За кілька ж метрів від нас пісок, як і щойно під ногами, горбився, не переставав хвилюватися.

— Хлопці! — вигукнув раптом штурман, з яким ми висадилися на берег. — Та це ж краби!

Однаке я йому не повірив — вирішив сам пересвідчитися, що воно за напасть.

Побіг уперед, наздогнав «хвилю», що не встигла відкотитися. І побачив сотні, тисячі манюсіньких рачків, — вони чимдуж кинулися врозсип. Мить — і їх не стало, мов провалилися крізь землю!

Штурман засміявся:

— Запитали б старших: що воно?

— Раки! — обізвався мій товариш.

— Не раки, а краби-воїни, — виправив штурман. — Є краби-самітники, краби-павуки, горохові краби і навіть краби-скрипалі. Ну, а це краби-воїни.

— Щось вони на воїнів не схожі, — втрутився я в розмову.

— А чому?

— Занадто лякливі.

— Тоді, виходить, лякливі воїни, — засміявся штурман. І додав: — Отож і острів назвемо островом Лякливих Воїнів.

— Гарзд! — в один голос відповіли ми і розбрелися по острові.

Я подався берегом, сподіваючись назбирати викинутих прибоєм гарних перламутрових черепашок-каурі.

Та даремно! Черепашок не було.

І я звернув у гущавину, щоб перейти острів упоперек і дістатися другого берега.

Не встиг розсунути кущі, як щось прудке і полохливе вискочило з-під ніг.

«Жаба», — майнула думка. Плавцями, схожими на ноги цвіркуна, вона спиралася об пісок і посувалася вперед, скакала з гілки на гілку.

На голові — хижо витріщене око.

Але то була не жаба, а риба-стрибун. Більшу частину життя вона проводить на суші і без повітря жити не може.

Стомлені повернулися ми на корабель.

Через те, що бачили страхітливих риб, дивних крабів, джунглі непрохідні, цілу ніч снилися нам казкові сни.

ДЕРЕВЦЕ, ВРЯТОВАНЕ ВІД БУРІ

Багато цікавого побачили ми в заморських краях: вічнозелені ліси, різних тварин, птахів.

Усі вони такі дивовижні, не схожі на наших!

От хоч би й кенгуру. Скік! Скік! — стрибає піщаними пустелями, що деінде поросли чагарями.

Передні ноги, як у кімнатної собачки, коли вона стійку робить, підняті вгору.

Бігає тварина ця лише на двох, задніх. На животі у неї волохата сумка — гніздо, в якому кенгуренятко сидить.

А то ще на одному острові зустрілися ведмеді.

Коала звати.

Думаєте, такі, як у нашому зоопарку?

Де там!

Коала невеликі і живуть на деревах.

Щоб спуститися з високого дерева, ведмедикам треба не менше години!

А які гарні у джунглях папуги! Строкаті, довгохвості, з попелястим чубчиком на голові.

Одна папуга навіть кілька слів знала, правда, не наших — іноземних.

А мавпочки!

Вони кидали на нас горіхами; пищали, передражнявали людський голос; плигали, мов навіжені, з гілки на гілку... Найпустотливіше серед них мавпеня якось підкралося до корабля — сумочки, в якій я тримав зошити, схопило.

Ледве її врятували!

Та мені хочеться розповісти про зелену пальму, що мандрувала з нами в морі.

Три дні і три ночі простував наш корабель пустельним океаном. Куди не глянь — вода й вода, хоч би тобі де цяточка землі з'явилася!

Аж ось на четвертий день побачили ген на обрії невеличку темну пляму.

— Земля! — закричав вахтовий матрос.

І — знову помилився! Бо то була не земля, а бурею і прудкими морськими течіями винесене в океан пальмове віття та кілька кокосових горіхів.

Капітан наказав звернути з курсу і впритул підійти до плавучого «острівця».

Коли у воду опустили густу капронову сіть, а потім витягли її на палубу, всі побачили там лискуче пальмове галуззя і гроно кокосових горіхів. Два з них дісталися мені.

Вони вже почали проростати: крізь дірочки, що нагадували людські очі, пробивалося два тоненькі пагінці.

Я попросив у боцмана трохи піску, зробив ящик і посадив туди горіхи.

Більше року мандрували ми в океані. І сонце пекло немилосердне, й вітри били.

На палубі, біля намету, в якому я жив, коли було дуже спекотно, розрослися, тяглися вгору дві молоденькі пальми.

Ніби дякуючи, що я їх вирвав з чіпких обіймів океану, — може, навіть врятував від загибелі, пальми ніжно шуміли над головою...

ВОГНИКИ В ОКЕАНІ

Після далекого плавання корабель наш повертався на Батьківщину.

Він ніби вгадав заповітне бажання моряків — швидше зустрітися з ріднею та друзями — і мчав прудко й невпинно. Тільки пінявий слід лишався за кормою.

Тихо хлюпотіла вода. Здавалось, неповороткі, хвостаті риби виграють довкола.

Насправді ж ворушилися там ліниві, пригладжені вітром хвилі.

Пекуче південне сонце стояло в zenіті — прямо над головою.

Вийдеш на палубу, а тіні немає. Білими свічками виструнчилися високі щогли, і теж без тіней.

Все залила-захлюпала іскриста сонячна повінь!

Було це за тридев'ять земель, далеко-далеко на чужині...

Усі ми вірили: хоч куди заведуть дороги, хоч скільки стрітеться морів, — перепливемо і повернемося додому.

Океан. Безмежна водяна пустеля. Сотні кілометрів до найближчого берега. А штурман візьме схожий на бінокль прилад — секстант, наведе його на зірку-другу. Схилиться над картою, підрахує щось і скаже:

— Корабель наш перебуває в такому-то й такому місці.

Накреслить на карті лінію — маршрут нашого корабля.

І ми пливемо далі.

Сонечко. Вітер. Блакить.

Та океан, підступний і хитрий велетень, ніколи не дримає. Якщо ж і спить, на думці в нього завжди одне: побільше лиха накоїти морякові!

Ось що трапилося з нами, коли ми залишили південні краї і поверталися додому.

...Спочатку було тихо й спокійно.

Та враз небо почорніло! Повіяв різкий, холодний вітер. У повітрі закружляли перші сніжинки. Вони то безладно роїлися за

кормою, немов чайки, яким викинеш кусень хліба, то стукали в скло ілюмінаторів.

Нескінченні білі хвилі перекочувалися через борт, заливали палубу.

Вгору-вниз! Вгору-вниз! — як на велетенській гойдалці, піднімали корабель.

Вітер розгойдував щогли, пронизливо свистів у снастях.

Кидало корабель з хвилі на хвилю, клало з борту на борт. Проте він — верткий, непаче кіт, — кожного разу випростовувався.

Ось уже більше тижня як заштормило. Дня не відрізнити від ночі: ні зірок, ні сонця — над світом непроглядна п'ятьма!

Збилися ми з дороги і, де перебували, — визначити не можемо. Навіть штурман мовчить, немов у рот набрав води.

Ще півбіди, коли далеко берег. У відкритому морі хвилі тебе гойдають, та й тільки. «Штормує корабель!» — кажуть моряки. Та горе, якщо поруч земля! Вітер щомить може жбурнути кораблик на скелі.

Живим звідти не вибратися!

Єдине, що допомагає мореплавцям, котрі заблудилися, це — маяки.

І ми їх угледіли, берегові рятівні огні! Крізь туман і морок побачили.

Заяскравіло вдалині, освітило океан розлютований.

Раз у раз розплющував маяк своє око.

І ми ще дужче повірили, що переборемо бурю — крізь шторм проб'ємося до рідного берега!

А я згадав Курильські острови — як ми там маяки засвічували.

«Яке то щастя, — подумалося, — що вогонь, який ти запалив, не гасне — радість приносить людям!»

ЗМІСТ

Чарівне люстерко	3
Ведмежата з Курильського озера	5
Про те, як калани врятували човен	12
Терешків песець	17
Подорож у підводне царство	24
Деревце, врятоване від бурі	31
Вогники в океані	35

ДЛЯ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тендюк Леонид Михайлович
ОГОНЬКИ В ОКЕАНЕ. МОРСКИЕ РАССКАЗЫ

(На украинском языке)

Редактор Є. А. Горева. Художній редактор В. А. Кавун.
Технічний редактор В. І. Дмухар. Коректор В. В. Бога-
евський. Здано на виробництво 20.IV 1974 р. Підписано
до друку 29.VII 1974 р. Формат 70×84¹/₁₆. Папір офс. 2.
Фіз. друк. арк. 2,5. Обл.-вид. арк. 2,09. Умовн. друк. арк.
2,73. Тираж 115 000. Зам. 4-1149. Ціна 17 коп. Видавництво
«Веселка», Київ. Басейна, 1,2. Головне підприємство рес-
публіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига»
Держкомвидаву УРСР, Київ, Довженка, 3.

T 0761—171
M206(04)—74 53—74

У2
Т33

17 коп.

Малювала
Тетяна Капустіна